

Το ζήτημα της επιβολής της ποινής

Αντώνη Δ. Μαγγανά
Καθηγητή Τομέα Εγκληματολογίας
Παντείου Πανεπιστημίου

Το 1982 μου είχε ζητήσει ο Συνάδελφος Καθηγητής Pierre Landreville να προετοιμάσω μια εισήγηση στο Συνέδριο για τα 25 χρόνια της Σχολής Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου του Μοντρεάλ πάνω στο «Δικαίωμα του Κράτους να τιμωρεί». Όταν του είπα ότι μου έδωσε ένα δύσκολο ρόλο μου απάντησε : «δικηγόρος είσαι, θα τα βγάλεις πέρα». Προσπάθησα να εμφανίσω μια «κάπως εκλογικευμένη και προοδευτική» άποψη υποστηρίζοντας ότι πράγματι το Κράτος πρέπει να διατηρεί αυτό το δικαίωμα σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπως για τους πολύ-υπότροπους εγκληματίες, για εκείνους που τελούν πράξεις «προνομιακής» εγκληματικότητας (πολύ συνοπτικά όχι γι'αυτούς που κλέβουν γιατί δεν έχουν να φάνε αλλά για το μεθυσμένο οδηγό που μετά από ένα πάρτυ και οδηγώντας το 4Χ4 του ανεβαίνει στο πεζοδρόμιο και «καθαρίζει» τις 3 κοπέλες που περίμεναν στη στάση) και τέλος για εκείνους που χρειάζονται μεταχείριση σοκ (traitement choc) όπως ο σύζυγος που μετά τη δουλειά του και θέλοντας να δει με την ησυχία του το ματς στην τηλεόραση ενώ η γυναίκα του μαγειρεύει και έξαλλος επειδή η χύτρα κάνει θόρυβο της την αδεάζει στο κεφάλι (ο Γερμανός δικαστής του επέβαλε ποινή φυλάκισης 3 μηνών χωρίς αναστολή). Σε τελική ανάλυση στις περιπτώσεις όπου το άτομο περιφρονεί τους κανόνες κοινωνικής συμβίωσης δείχνοντας μια κοινωνική «αναισθησία».

Στο πανελ είμαστε τρεις ο Rico, ο Houlsman και εγώ. Εννοείται ότι μπροστά στις καταργητικές και δελεαστικές θέσεις του Louk Houlsman οι δικές μου φάνταζαν ιδιαίτερα συντηρητικές και δεχτηκά καταιγισμό ερωτήσεων από το ακροατήριο που ήταν στην πλειοψηφία του νεαροί φοιτητές. Πέρασαν από τότε πολλά χρόνια. Με την εμπειρία που απέκομισα κατέληξα ότι η ποινή ή η μεταχείριση αν θέλετε καλλίτερα του παραβατικού πρέπει να έχει δύο στόχους. Την «εξουδετέρωση» στην περίπτωση των επικίνδυνων εγκληματιών ή την αναμόρφωση-επανένταξη. Όλοι οι άλλοι στόχοι (τιμωρία, εκδίκηση) αποτελούν πιο πολύ «θεωρητικές» αναζητήσεις παρά πραγματικότητες έστω και αν από πρώτη άποψη φαίνονται να ανταποκρίνονται στα αισθήματα μεγάλου μέρους του κοινού.

Κάποιος Καναδός δικαστής είχε πει κάποτε: «Αν η κατάγνωση της ενοχής αποτελεί ηράκλειο άθλο η επιβολή της ποινής αποτελεί Θεϊκό άθλο». Αυτό ακριβώς έζησα στον Καναδά και το βίωσα πρόσφατα ακόμη ετοιμάζοντας το βιβλίο για τα σεξουαλικά εγκλήματα. Πόση μεγάλη προσοχή δίνουν οι Καναδοί δικαστές (και γενικότερα οι αγγλοσάξονες δικαστές) στο θέμα της επιβολής της ποινής. Έχουν στη διάθεση τους εκτεταμένες και εμπεριστατωμένες pre-sentencing reports, όπου

αποφαίνονται όλοι οι εμπειρογνώμονες και ειδικοί επιστήμονες για τη συγκεκριμένη περίπτωση, εξετάζουν μία προς μία τις παρόμοιες περιπτώσεις και τις ποινές που επιβλήθηκαν και τέλος αιτιολογούν πλήρως τη συγκεκριμένη ποινή που επιλέγουν λαμβάνοντας υπ' όψιν και τις απόψεις του θύματος οι οποίες έχουν κατατεθεί εγγράφως και διαβαστεί (αν το θύμα επιθυμεί) στο δικαστήριο. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς, όπως το κάνουν και πολλοί Καναδοί δικαστές: «Η επιβολή της ποινής (sentencing) είναι τελικά Τέχνη ή Επιστήμη?»

Πιστεύω πως πρέπει να είναι και από τα δύο. Επιστήμη για να εγγυηθεί το σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των εμπλεκόμενων σε μια εγκληματική πράξη και Τέχνη γιατί σε τελική ανάλυση οι εμπλεκόμενοι είναι άνθρωποι και πρέπει ο δικαστής να βιώσει δύσκολες καταστάσεις για να μπορέσει να κατανοήσει τι ακριβώς συνέβη και να επιλέξει την (οσο γίνεται) ορθότερη μεταχείριση ή, όπως θα ελεγε ο αείμνηστος Louk Hulsman να βρει τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της προβληματικής κατάστασης που θεωρείται το εγκλημα.